

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỚI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

Hồ Công Lưu¹ và Nguyễn Văn Biểu²

¹*Khoa Việt Nam học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội*

²*Tap chí Nghiên cứu Lịch sử, Viện Sử học*

Tóm tắt. Chủ tịch Hồ Chí Minh là người đặt nền móng cho sự ra đời nền giáo dục cách mạng Việt Nam. Sinh thời, Người luôn quan tâm đến sự nghiệp giáo dục và đào tạo của nước nhà. Ngay sau khi đất nước giành được độc lập năm 1945, giữa muôn vàn khó khăn, gian khổ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề cao nhiệm vụ chống giặc đói, giặc dốt, thúc đẩy phong trào Bình dân học vụ nhằm xóa nạn mù chữ cho nhân dân. Trong quá trình hoạt động, lãnh đạo đất nước, các tác phẩm, các bài nói, bài viết của Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu bật quan điểm về một nền giáo dục toàn diện, chú trọng cả đức và tài, gắn liền với thực tiễn đời sống, kết hợp giáo dục nhà trường, gia đình và xã hội. Hồ Chí Minh cũng là một tấm gương sáng về việc tự học, tự rèn luyện, đấu tranh bền bỉ không ngừng để hoàn thiện bản thân. Trong khoảng thời gian ngắn, từ năm 1957-1964, Hồ Chủ tịch đã có tới 4 lần về thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Những tình cảm của Chủ tịch Hồ Chí Minh năm xưa đối với sự nghiệp giáo dục của dân tộc nói chung với Trường Đại học Sư phạm Hà Nội nói riêng như là một biểu tượng mẫu mực tốt đẹp đối với cán bộ, nhân viên, học viên, sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, để nhà trường mãi xứng đáng “là trường mô phạm của cả nước” như lời Người hằng mong lúc sinh thời.

Từ khóa: Bác Hồ, Chủ tịch Hồ Chí Minh, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

1. Mở đầu

Trong quá trình đấu tranh cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng chủ nghĩa xã hội, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất chú trọng đến giáo dục - tố cáo nền giáo dục thực dân và xây dựng một nền giáo dục mới, cách mạng. Về tố cáo chế độ giáo dục thực dân trong *Lời phát biểu tại Đại hội toàn quốc lần thứ XVIII Đảng Xã hội Pháp*, tại Đại hội họp ở Thành phố Tua (Pháp) từ ngày 25 đến ngày 30-12-1920, Người viết: “Trong vài phút, tôi không thể vạch được hết những sự tàn bạo mà bọn tư bản ăn cướp đã gây ra ở Đông Dương. Nhà tù nhiều hơn trường học, lúc nào cũng mở cửa và chật ních người. Bất kỳ người bản xứ nào có tư tưởng xã hội chủ nghĩa cũng đều bị bắt và đôi khi bị giết mà không cần xét xử. Cái gọi là công lí Đông Dương là thế đấy” [10; 34]. Thậm chí trong một bài với tiêu đề *10 trường học, 1.500 đại lí rượu* trên Báo *La Vie Ouvrière*, số 100, ngày 1-4-1921, Người còn tố cáo: “người ta đã cho 12 triệu người bản xứ - kể cả đàn bà và trẻ con - nốc 23 đến 24 triệu lít rượu mỗi năm” [10; 37-38]; và “Xứ Đông Dương bị chủ nghĩa tư bản Pháp bóc lột, để làm giàu cho một số cá mập!... Người ta đầu độc họ bằng rượu cồn và thuốc phiện. Người ta tìm họ trong ngu dốt (cứ 10 trường học thì có 1.000 đại lí thuốc phiện chính thức)” [10; 46-47]... bằng những lời lẽ đanh thép Nguyễn Ái Quốc đã đấu tranh đòi quyền được học tập, được giáo dục, được đào tạo, để dân tộc tiến tới văn minh đấu tranh cho sự nghiệp giải phóng thống nhất nước nhà. “Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham

---

Ngày nhận bài: 5/7/2021. Ngày sửa bài: 21/8/2021. Ngày nhận đăng: 10/9/2021.

Tác giả liên hệ: Hồ Công Lưu. Địa chỉ e-mail: congluu8981@hnue.edu.vn

muốn tốt bậc là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành” [11; 187]. Chính bởi rất chú trọng đến giáo dục như vậy, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội khi mới thành lập vinh dự nhận được sự quan tâm tin tưởng đặc biệt của Chủ tịch Hồ Chí Minh: từ năm 1957-1964 trong khoảng thời gian ngắn, Bác đã có tới 4 lần đến thăm. Bài viết sẽ làm rõ mối quan tâm của Hồ Chí Minh với giáo dục thông qua những sự kiện của Người với Nhà trường.

2. Nội dung nghiên cứu

Khi nước nhà giành được độc lập năm 1945, trong bản Tuyên ngôn Độc lập, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tố cáo những tội ác của thực dân Pháp, trong đó có việc hạn chế việc thành lập các trường học: “Chúng lập ra nhà tù nhiều hơn trường học. Chúng thẳng tay chém giết những người yêu nước thương nòi của ta. Chúng tắm các cuộc khởi nghĩa của ta trong những bể máu” [11; 2].

Việc cần kíp trước mắt là Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ đạo việc xóa nạn mù chữ, ngay trong phiên họp đầu tiên của Chính phủ, ngày 3-9-1945, Người đã đề nghị 6 nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, trong đó: “Vấn đề thứ hai, nạn dốt - Là một trong những phương pháp độc ác mà bọn thực dân dùng để cai trị chúng ta. Hơn chín mươi phần trăm đồng bào chúng ta mù chữ. Nhưng chỉ cần ba tháng là đủ để học đọc, học viết tiếng nước ta theo vần quốc ngữ. Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu. Vì vậy tôi đề nghị mở một chiến dịch để chống nạn mù chữ” [11; 7].

Ngày 8 tháng 9 năm 1945, Chính phủ lâm thời đã ban hành Sắc lệnh số 17/SL, về việc thành lập Nha Bình dân học vụ với nhiệm vụ chủ yếu là xóa nạn mù chữ được thực thi ngay. Chính phủ quy định trong vòng 6 tháng tất cả các làng đều phải tổ chức được ít nhất một lớp bình dân học vụ. Việc học là bắt buộc. Từ 8 tuổi trở lên nếu không biết đọc sẽ bị phạt tiền. Ngay cả phạm nhân trong tù cũng buộc phải học chữ. Ngày 14-9-1945, Chính phủ đã ra Nghị định bãi bỏ tất cả các loại học phí và lệ phí thi cử ở tất cả các bậc học [20; 92-93].

Trong điều kiện không có đủ giáo viên và kinh phí, Chủ tịch Hồ Chí Minh kêu gọi toàn dân tham gia chống nạn mù chữ. Trong bài viết *Chống nạn thất học*, đăng trên báo Cứu quốc, số 58, ngày 4-10-1945. Người viết: “Số người Việt Nam thất học so với số người trong nước là 95 phần trăm, nghĩa là hầu hết người Việt Nam mù chữ. Như thế thì tiến bộ làm sao được?”

Nay chúng ta đã giành được quyền độc lập. Một trong những công việc phải thực hiện cấp tốc trong lúc này là nâng cao dân trí. Chính phủ đã ra hạn trong một năm, tất cả mọi người Việt Nam đều phải biết chữ quốc ngữ. Chính phủ đã lập một Nha Bình dân học vụ để trông nom việc học của dân chúng... Những người đã biết chữ hãy dạy cho những người chưa biết chữ... Những người chưa biết chữ hãy gắng sức mà học cho biết đi. Vợ chưa biết thì chồng bảo, em chưa biết thì anh bảo, cha mẹ không biết thì con bảo, người ăn người làm không biết thì chủ nhà bảo, các người giàu có thì mở lớp học ở tư gia dạy cho những người không biết chữ ở hàng xóm láng giềng, các chủ ấp, chủ đồn điền, chủ hầm mỏ, nhà máy thì mở lớp học cho những tá điền, những người làm của mình” [11; 40-41].

Sau cách mạng Tháng Tám năm 1945, với sự ra đời của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, nền giáo dục đại học của chế độ mới từng bước được xây dựng và tổ chức lại. Bên cạnh các ban đại học, cao đẳng theo mô hình Đại học Đông Dương do người Pháp quản lý trước đó, ngày 10-10-1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký *Sắc lệnh số 45, Về việc thiết lập một Ban Đại học Văn khoa tại Hà Nội* [17], tiền thân của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, để đào tạo cán bộ, đào tạo giáo viên trung học chuyên khoa văn học và khoa học.

Trong những công lao to lớn của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với dân tộc, sự đóng góp để xây dựng nền giáo dục mới, cách mạng có vị trí và ý nghĩa quan trọng. Có lẽ ít nhà cách mạng, người lãnh đạo Đảng và Nhà nước trên thế giới trong thời đại ngày nay đặc biệt quan tâm tới giáo

dục và đào tạo như Chủ tịch Hồ Chí Minh. Người chăm lo giáo dục không chỉ với tư cách là một chiến sĩ cách mạng đấu tranh giải phóng dân tộc, người lãnh đạo cao nhất của Đảng và Nhà nước Việt Nam mà còn thể hiện tình cảm, trách nhiệm của một thầy giáo - thầy Nguyễn Tất Thành.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” và “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội trước hết cần có con người xã hội chủ nghĩa” [12; 604]. Con người mà Bác mong muốn đào tạo không chỉ có lòng yêu nước, tinh thần đấu tranh anh dũng, có lí tưởng cách mạng, phẩm chất, đạo đức mà còn phải có tri thức khoa học, kĩ năng lao động sản xuất... Có như vậy thì dân tộc ta mới có sức mạnh tinh thần và thể chất để vượt bao khó khăn, gian khổ trong chinh phục thiên nhiên, chiến thắng ngoại xâm, đảm bảo một cuộc sống hạnh phúc, văn minh, tiến bộ, thích ứng với thời đại, xã hội mới [16; 5].

Ngày 7-5-1954, Chiến thắng Điện Biên Phủ kết thúc cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Ngày 10 tháng 10 năm 1954, quân và dân ta về tiếp quản Thủ đô. Sau các đoàn quân tiến về tiếp quản Thủ đô, các cơ sở giáo dục, đào tạo ra đời và hoạt động trong thời kì kháng chiến cũng lần lượt chuyển về Hà Nội. Trong muôn vàn khó khăn những ngày đầu mới giải phóng, Đảng, Nhà nước và Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn đặc biệt quan tâm đến sự phát triển của nền giáo dục đại học.

Trên cơ sở đó, ngày 4-6-1956, Chính phủ ra Quyết định số 2184/TC thành lập trường Đại học Sư phạm và Đại học Tổng hợp trên cơ sở hai trường Đại học Sư phạm Văn khoa và Đại học Sư phạm Khoa học trước đó [19; 3-4].

Sinh thời Hồ Chủ tịch đã nhiều lần đến thăm Trường Đại học Sư phạm và dành nhiều tình cảm quý mến cho các thầy, cô và sinh viên của trường.

Sự kiện đầu tiên Chủ tịch Hồ Chí Minh về thăm Trường Đại học Sư phạm sau ngày Thủ đô được giải phóng là vào ngày 14-1-1957, trong ngày Người ra Lời kêu gọi đồng bào nông dân tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm. Người tin tưởng đồng bào nông dân sẽ vượt mọi khó khăn đẩy mạnh sản xuất, thực hiện tiết kiệm và hoàn thành tốt kế hoạch sản xuất năm 1957. Sau đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Trường Đảng cao cấp Nguyễn Ái Quốc (nay là Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh) và Trường Đại học Sư phạm [15; 309].

Tháng 4-1957, dù bận rộn công việc khi Chính phủ mới tiếp quản Thủ đô chưa được bao lâu, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dành thời gian, tình cảm đến thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Nói chuyện với giáo viên, học sinh nhà trường, Người chỉ rõ: “Thầy dạy phải xuất phát từ tình thương yêu giai cấp, kiên nhẫn thuyết phục, không đánh mắng học sinh; học sinh khi ra trường phải về các vùng quê xa, vùng núi và vùng mới được giải phóng, vì đó là những vùng mà các em đang rất cần được dạy bảo học tập” [1; 75-76]. Sau đó, ngày 4-3-1960, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã về thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Người đã thăm hỏi cán bộ, nhân viên và sinh viên của trường, người căn dặn thầy và trò nhà trường phải vượt khó khăn để vươn lên [4; 41].

Sự nghiệp giáo dục và đào tạo luôn được Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh quan tâm, như trong *Báo cáo Chính trị* tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng Cộng sản Việt Nam đã khẳng định: “*Phải phát triển vừa nhiều vừa nhanh sự nghiệp giáo dục... phát triển mạnh mẽ và vững chắc nền giáo dục phổ thông và nền giáo dục đại học, mở rộng nền giáo dục chuyên nghiệp... Thầy giáo là lực lượng cốt cán cho sự nghiệp phát triển giáo dục văn hóa.* Chúng ta cần coi trọng việc đào tạo và bồi dưỡng thầy giáo về các mặt chính trị và tư tưởng cũng như về mặt nghiệp vụ và văn hóa” [5; 553], “*Đề kịp thời đào tạo một đội ngũ cán bộ giáo dục đủ số lượng và chất lượng, ngành giáo dục phải tập trung lực lượng thích đáng để xây dựng một hệ thống trường sư phạm... Đề phục vụ cho kế hoạch 5 năm lần thứ nhất, cần có những trường sư phạm... Trường đại học Sư phạm lấy cán bộ và học sinh lớp 10 hoặc tương đương học 2 năm và 4 năm*” [5; 263].

Trong số các lần Chủ tịch Hồ Chí Minh về thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, thì lần về thăm vào năm 1964 để lại nhiều dấu ấn nhất đối với thầy trò Trường Đại học Sư phạm Hà

Nội. Đó là sự kiện trường được tiếp khách quốc tế đến thăm - Tổng thống nước Cộng hòa Mali ở tận Châu Phi xa xôi.

Ngày 21-10-1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cùng Tổng thống Mali Môđibô Cáyta đến thăm Trường đại học Sư phạm Hà Nội, một ngôi trường nhà tranh, mái lá, vách đất nằm mãi ngoài Km số 8 đường Hà Nội đi Sơn Tây (nay là đường 32). Ngoài ra, việc lựa chọn thăm Trường Đại học Sư phạm có thể là ngụ ý của Chủ tịch Hồ Chí Minh khi biết Tổng thống Môđibô Cáyta xuất thân nguyên là một giáo viên trường tiểu học, ông tốt nghiệp trường Sư phạm Uy-li-am Pông-ty năm 1935 [2].

Khi xe của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Môđibô Cáyta tới sân Trường đại học Sư phạm Hà Nội, Bộ trưởng Bộ Giáo dục Nguyễn Văn Huyền, GS. Phạm Huy Thông, Hiệu trưởng Trường đại học Sư phạm Hà Nội, các cán bộ của nhà trường cùng đông đảo nam nữ sinh viên áo quần chỉnh tề, tay mang cờ, hoa rực rỡ đã ra tận nơi đón tiếp và hướng dẫn Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Môđibô Cáyta. GS. Phạm Huy Thông thay mặt 5.000 sinh viên và cán bộ, công nhân nhà trường nhiệt liệt chào mừng Tổng thống Môđibô Cáyta và các vị khách quý nước cộng hòa Mali đến thăm trường. GS. Phạm Huy Thông tỏ lòng vui sướng và niềm tự hào của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội được vinh dự cử cán bộ giảng viên sang phục vụ nhân dân Mali anh em theo Chỉ thị của Hồ Chủ tịch và Chính phủ ta.

Sau bài phát biểu của GS. Phạm Huy Thông bằng tiếng Pháp, được khen ngợi và đánh giá cao, Tổng thống Môđibô Cáyta đã nói chuyện thân mật với các cán bộ nhà trường và sinh viên, ông nói rằng rất vui mừng được đến tiếp xúc với các cán bộ lãnh đạo nhà trường, những người đang chuẩn bị cho sinh viên trở thành những cán bộ tương lai xây dựng đất nước. Tổng thống nói tiếp: “Muốn xây dựng đất nước phải chống nghèo nàn và lạc hậu, chống dốt nát và bệnh tật. Muốn thế phải có cán bộ và chính đây lại là nơi đào tạo cán bộ. Tổng thống Môđibô Cáyta, tỏ ý tin tưởng rằng với tinh thần đấu tranh bền bỉ, hăng say lao động, nhân dân Việt Nam sẽ thu được nhiều thắng lợi hơn nữa trong công cuộc xây dựng đất nước, hoàn thành giải phóng dân tộc và thống nhất Tổ quốc. Với tinh thần đó, ngày nước Việt Nam được thống nhất sẽ nhanh chóng đến với nhân dân Việt Nam”.

Tiếp lời Tổng thống Môđibô Cáyta, Chủ tịch Hồ Chí Minh có Lời huấn thị với các cán bộ của nhà trường cùng đông đảo nam nữ sinh viên trong hội trường. Người nói: “Vi bạn nhiều việc, Bác ít đến thăm nhà trường. Bác tự phê bình trước các cô giáo, thầy giáo, các cháu học sinh, các đồng chí cán bộ, công nhân viên. Các cô, các chú phải cảm ơn Tổng thống Cáyta, vì hôm nay có Tổng thống đến thăm trường, Bác không thể không đến được”.

Sau lời nhận lỗi vì bạn nhiều công việc của Chính phủ, Bác đã nói về ưu điểm của nhà trường: “- Một là tất cả mọi người, các cô giáo, thầy giáo, các cán bộ, công nhân viên cũng như các cháu học sinh đều có tinh thần khắc phục khó khăn làm tròn nhiệm vụ. Đó là một điều tốt. - Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì có tài cũng vô dụng. Đạo đức cách mạng là triệt để trung thành với cách mạng, một lòng một dạ phục vụ nhân dân.

- Một ưu điểm nữa là phong trào thi đua “Hai tốt” ở đây làm khá. Bác nói rằng khá, chứ chưa phải trăm phần trăm tốt đâu nhé! Hiện nay, có mấy trăm cô giáo, thầy giáo thanh niên xung phong đi miền núi, để đưa cái hiểu biết văn hóa lên cho đồng bào miền rẻo cao...

Hiện nay có hàng vạn học sinh tốt nghiệp lớp 7, lớp 10 đã xung phong đi tham gia sản xuất ở các công trường, ở miền núi; có 797 cháu cấp I, cấp II, cấp III học giỏi được giải thưởng. Trong phong trào “Làm nghìn việc tốt” có 40 vạn cháu thiếu nhi có nhiều thành tích. Những kết quả tốt đó đều là công lao của nhà trường, của các cô giáo, thầy giáo. Vì vậy, Bác có thể nói, Bác đối với nhà trường, đối với nền giáo dục của ta, tuy chưa phải là trăm phần trăm mãn nguyện, nhưng càng ngày Bác càng bằng lòng hơn: năm nay bằng lòng hơn năm ngoái và sang năm chắc sẽ bằng lòng hơn năm nay” [13; 401].

Về những việc làm chưa tốt bác căn dặn: “một là vệ sinh, hai là trồng cây. Về vệ sinh ở đây còn kém! Về trồng cây, Bác bảo nên trồng cây nhiều. Nhưng hiện nay cây sống ít. Do là vì các cô, các chú tham trồng cây nhiều, nhưng không chăm bón cho tốt, ở trường này, cả thầy và trò có gần 4 nghìn rưỡi người. Nếu mỗi năm một người trồng một cây là được gần 5.000 cây. Hai năm sẽ được gần 1 vạn cây. Nhưng trồng cây nào thì phải chăm bón cho tốt cây đó. Như thế, hơn là tham trồng nhiều mà kết quả ít” [13; 402].

Bác có 6 lời nhắc nhở các cán bộ và sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội: “1- Trước hết là *phải đoàn kết*. Đoàn kết thật sự, giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa trò và trò, giữa cán bộ và công nhân... chứ không phải chỉ là đoàn kết miệng. 2- Các cháu học sinh không nên học gạo, không nên học vẹt. Bác không cần giải thích học gạo, học vẹt là thế nào vì các cháu biết cả rồi. Học phải suy nghĩ, học phải liên hệ với thực tế, phải có thí nghiệm và thực hành... 4- Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên, phải thật thà yêu nghề mình. Có gì về vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản? Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người về vang nhất... Vì vậy nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là về vang...”

6- Trong việc học tập cũng như trong mọi việc, đảng viên và đoàn viên của nhà trường cần phải xung phong gương mẫu, phải giúp đỡ anh em, chị em cùng tiến bộ. Ở đây có ngót 4.000 học sinh, 1/4 là cháu gái. Như thế là có tiến bộ nhưng đương còn ít. Ngày nay ở các nước xã hội chủ nghĩa anh em, nghề dạy học và nghề làm thuốc thì phụ nữ làm nhiều hơn. Có 100 học sinh đồng bào thiếu số, Bác thấy vậy còn ít, cần dần dần có thêm. Có 800 các cháu miền Nam, như vậy là rất tốt, dần dần phải thêm nữa. Bởi vì chúng ta phải gắn liền nhiệm vụ ủng hộ miền Nam với việc xây dựng miền Bắc. Vì vậy, ở miền Bắc, trong mọi việc, việc dạy và học cũng thế, mọi người phải làm việc bằng hai để đền đáp cho đồng bào miền Nam ruột thịt. Ở đây cũng như các ngành khác, phải đào tạo cán bộ cho miền Nam để đến ngày nước nhà thống nhất, các cháu ấy về góp phần xây dựng miền Nam thân yêu”.

Cuối cùng, Bác mong “tất cả thầy trò, cán bộ, công nhân phải phấn khởi thi đua phát triển ưu điểm, sửa chữa khuyết điểm, *làm thế nào để nhà trường này chẳng những là trường sư phạm mà còn là trường mô phạm của cả nước*” [13; 404].

Những lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với Trường Đại học Sư phạm Hà Nội riêng, ngành giáo dục nói chung hết sức thiết thực và ý nghĩa. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến sự nghiệp giáo dục và đào tạo con người cho xã hội mới, cho dân tộc Việt Nam. Suốt cả cuộc đời mình, Người đã dành biết bao tâm trí cho sự nghiệp giáo dục. Trước lúc đi xa, Người còn ân cần dặn lại: “*Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và cần thiết*” [14; 622]. Trước khi kết thúc cuộc “mít tinh” chào mừng Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Mali đến thăm trường. Hội trường nhà trường Đại học Sư phạm Hà Nội vang lên tiếng hát kết đoàn bài hát “Ma-li tự do của Ma-li” bằng tiếng Việt.

3. Kết luận

Sau khi nước nhà thống nhất, đất nước tiến hành công cuộc đổi mới đất nước trên nhiều lĩnh vực trong đó có lĩnh vực giáo dục. Giáo dục và đào tạo luôn được Đảng và Nhà nước ta quan tâm coi trọng, từ trong *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội* năm 1991, Đảng ta đã khẳng định: “giáo dục và đào tạo phải được xem là *quốc sách hàng đầu*” [6; 139]. Giáo dục và đào tạo gắn liền với sự nghiệp phát triển kinh tế, phát triển khoa học, kỹ thuật, xây dựng nền văn hoá mới và con người mới. Nhà nước có chính sách toàn diện thực hiện giáo dục phổ cập phù hợp với yêu cầu và khả năng của nền kinh tế, phát triển năng khiếu, bồi dưỡng nhân tài. *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VII* chỉ rõ: “Giáo dục đóng vai trò then chốt trong toàn bộ sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc, là

một động lực đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, vươn lên trình độ tiên tiến của thế giới... Vì vậy “*Giáo dục và đào tạo phải được xem là quốc sách hàng đầu*” [6; 380].

Trong hệ thống giáo dục quốc dân, kể từ khi thành lập năm 1951 đến nay, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội luôn đứng ở vị trí là trường Sư phạm đầu ngành, trọng điểm, cái nôi của ngành sư phạm cả nước, luôn được Đảng và Nhà nước đặc biệt quan tâm và thường xuyên được người đứng đầu Đảng và Nhà nước về thăm. Đảng và Nhà nước có kế hoạch, chiến lược xây dựng và phát triển Đại học Sư phạm Hà Nội: “...hai Trường Đại học Sư phạm tại Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh đã được tách khỏi Đại học Quốc gia để xây dựng thành hai Trường Đại học Sư phạm trọng điểm” [7; 483], “...đẩy nhanh hơn việc xây dựng hai trường Đại học Sư phạm trọng điểm ở Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh để vừa đào tạo giáo viên có chất lượng cao, vừa nghiên cứu khoa học cơ bản và khoa học giáo dục đạt trình độ tiên tiến” [8; 349]...

Với giá trị cốt lõi “chuẩn mực - sáng tạo - tiên phong”, kể từ khi thành lập đến nay trường đã đào tạo hàng vạn sinh viên, hàng nghìn tiến sĩ, thạc sĩ, góp phần đào tạo đội ngũ cán bộ chất lượng cao cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, góp phần to lớn vào sự nghiệp công nghiệp hóa hiện đại hóa của dân tộc ta. Như mong muốn của Chủ tịch Hồ Chí Minh khi người đến thăm trường năm 1964 “... càng ngày Bác càng bằng lòng hơn: năm nay bằng lòng hơn năm ngoái và sang năm chắc sẽ bằng lòng hơn năm nay”.

Là người đặt nền móng cho sự ra đời nền giáo dục cách mạng Việt Nam, sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến sự nghiệp giáo dục - đào tạo của nước nhà. Ngay sau khi đất nước giành được độc lập năm 1945, giữa muôn vàn khó khăn, gian khổ, Người vẫn đề cao nhiệm vụ chống giặc đói, thúc đẩy phong trào Bình dân học vụ nhằm xóa nạn mù chữ cho nhân dân. Trong quá trình hoạt động, lãnh đạo đất nước, các tác phẩm, các bài nói, bài viết của Người nêu bật quan điểm về một nền giáo dục toàn diện, chú trọng cả đức và tài, gắn liền với thực tiễn đời sống, kết hợp giáo dục nhà trường, gia đình và xã hội. Người cũng là một tấm gương sáng về việc tự học, tự rèn luyện, đấu tranh bên bỉ không ngừng để hoàn thiện bản thân. Những tình cảm của Người năm xưa đối với sự nghiệp giáo dục của dân tộc nói chung với Trường Đại học Sư phạm Hà Nội nói riêng như là một biểu tượng mẫu mực tốt đẹp đối với cán bộ, nhân viên, học viên, sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, để Nhà trường mãi xứng đáng “*là trường mô phạm của cả nước*” như lời Người hằng mong lúc sinh thời.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bác Hồ với nhân dân Hà Nội. Nxb Hà Nội, 1980.
- [2] Báo *Nhân Dân*, số 3853, ra ngày Chủ nhật, 18-10-1964.
- [3] Báo *Nhân Dân*, số 3857, ra ngày Chủ nhật, 22-10-1964.
- [4] *Chủ tịch Hồ Chí Minh với Thủ đô Hà Nội*, Sở Văn hóa - Thông tin, Hà Nội, 1985.
- [5] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2002. *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 21. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [6] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2007. *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 51. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [7] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016. *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 61 (2002). Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [8] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016. *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 63 (2004). Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [9] *Hồ Chí Minh anh hùng giải phóng dân tộc danh nhân văn hóa* (Kỷ niệm 100 năm ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh 1890-1990), Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1990.
- [10] *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 1. Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.

- [11] *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 4. Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
- [12] *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 12. Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
- [13] *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 14. Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
- [14] *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 15. Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
- [15] Báo Nhân Dân, số 1045, tháng 1-1957, in trong *Hồ Chí Minh biên niên tiểu sử*, tập 6 (1955-1957). Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2016.
- [16] Phan Ngọc Liên, 2007. *Hồ Chí Minh về giáo dục*. Nxb Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
- [17] Việt Nam Dân Quốc Công Báo, 1945. *Sắc lệnh số 45, Về việc thiết lập một Ban Đại học Văn khoa tại Hà Nội*. Số 4, ngày 20-10-1945.
- [18] *Nghị định của Bộ Quốc gia Giáo dục ngày 3-11-1945*. Việt Nam Dân quốc Công báo, số 9, ngày 17-11-1945.
- [19] Ngô Đăng Tri, Đặng Hồng Sơn, Vũ Văn Quân, 2016. “Khoa Lịch sử: Sáu mươi năm mây chặng đường”. *Tạp chí Nghiên cứu Lịch sử*, số 10 (486).
- [20] Viện Sử học, 2017. *Lịch sử Việt Nam*, tập 10 (từ năm 1945 đến năm 1950). Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội.

ABSTRACT

President Ho Chi Minh and Hanoi National University of Education

Ho Cong Luu¹ và Nguyen Van Bieu²

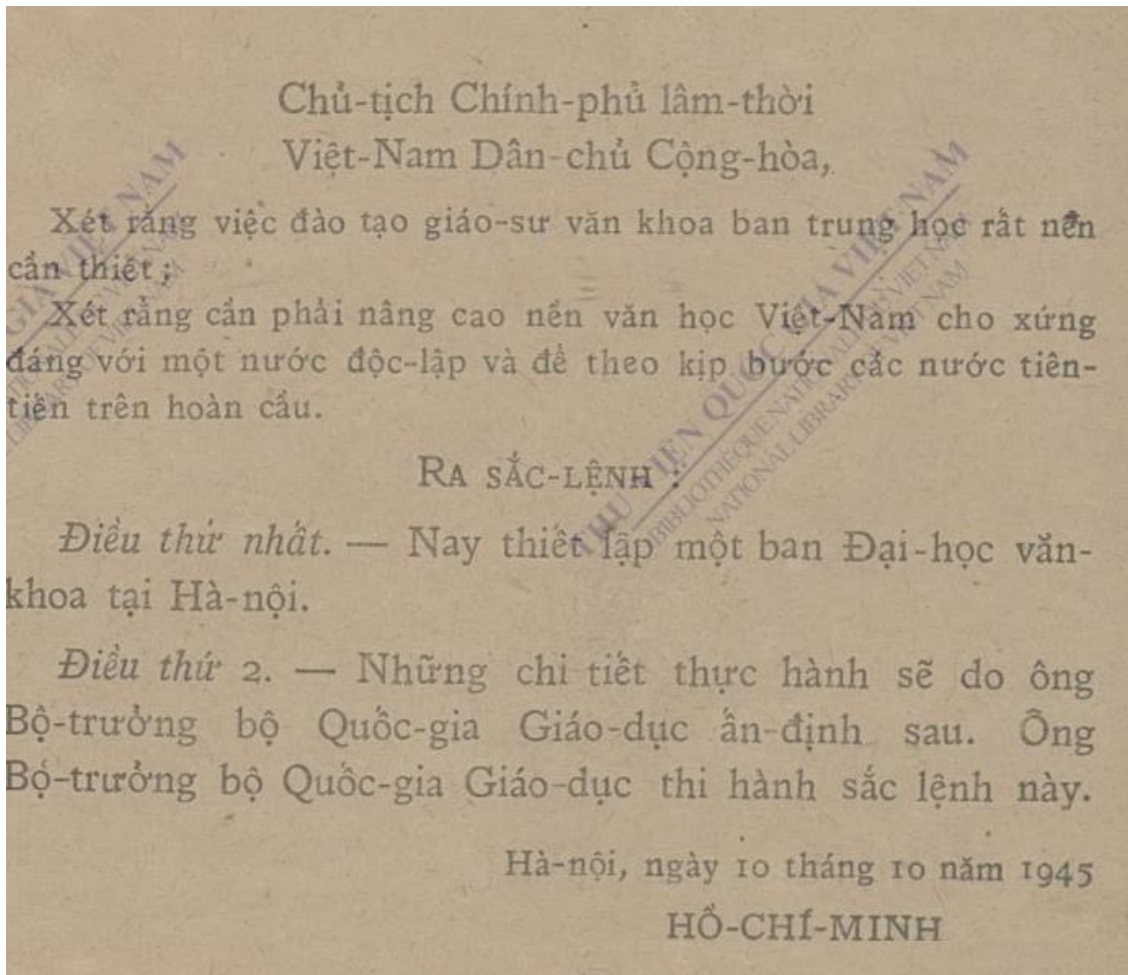
¹*Faculty of Vietnam Studies, Hanoi National University of Education*

²*Journal of Historical Studies, Institute of History*

President Ho Chi Minh was the one who laid the foundation for the birth of Vietnamese revolutionary education. During his lifetime, he always paid attention to the country's education and training. Facing many difficulties and hardships right after gaining independence in 1945, President Ho Chi Minh emphasized the task of fighting “the enemy of hunger” and “the enemy of illiteracy”, promoting the Popular Education movement to eliminate illiteracy among people. During his activities as the country's leader, his works, speeches and articles highlighted his views on a comprehensive education, focusing on both virtue and talent, associating with reality, and combining school, family and social education. He is also a shining role model of self-study, self-training and persistent struggle to improve himself. In a short time, from 1957-1964, President Ho Chi Minh visited Hanoi National University of Education four times. The devotion of Ho Chi Minh for the country's education in general and Hanoi National University of Education in particular is an exemplary symbol for school leaders, officials, employees and students to follow and implement so that the university will forever deserve with the title of “*the moral university of the whole country*” as he always hoped for in his life.

Keywords: Uncle Ho, President Ho Chi Minh, Hanoi National University of Education.

PHỤ LỤC (Một số tư liệu gốc)

**Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh số 45, ngày 10-10-1945,
về việc thiết lập một Ban đại học Văn khoa tại Hà Nội**
(Nguồn: *Việt Nam Dân Quốc Công Báo*, Số 9, 17 Tháng Mười Một 1945)

Chủ-tịch Chính-phủ lâm-thời
Việt-Nam Dân-chủ Cộng-hòa,

Theo lời đề-nghị của Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục ;
Và sau khi hội đồng các Bộ-trưởng đã hiệp ý.

RA SẮC-LỆNH:

Điều thứ nhất. — Nay thiết lập một hội đồng cô-văn học-chính có nhiệm vụ:

1 — nghiên cứu một chương trình cải cách các nền học của nước Việt-Nam Dân-chủ Cộng-hòa.

2 — theo dõi sự thực hành bản chương trình ấy khi đã được hội đồng chính phủ duyệt y để đề nghị những điều sửa đổi cho hợp sự kinh nghiệm sư phạm cùng với tình thế chính-trị, kinh-tế, xã-hội trong nước.

3 — giúp ý kiến cho Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục mỗi khi vị này cần đến để giải quyết những vấn đề thuộc về khoa sư phạm.

Điều thứ 2. — Hội đồng cô văn học-chính gồm có Bộ-trưởng bộ Giáo-dục làm chủ tịch, Đồng lý văn phòng bộ Quốc-gia Giáo-dục làm thư ký và vào khoảng 30 hội viên lựa chọn trong giáo giới và trong các đoàn thể chính-trị văn hóa, phụ huynh học-sinh. Việc lựa chọn, thêm bớt và thay đổi các hội viên sẽ do Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục ấn định sau khi đã hội ý kiến hội đồng chính-phủ.

Điều thứ 3. — Ông Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục thi hành sắc lệnh này. Những chi tiết thực hành sẽ do Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục ấn định sau.

Hà-nội, ngày 10 tháng 10 năm 1945

HỒ-CHÍ-MINH

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh số 45, ngày 10-10-1945
(Nguồn: *Việt Nam Dân Quốc Công Báo*, Số 9, 17 Tháng Mười Một 1945)

Bộ-trưởng bộ Quốc-gia Giáo-dục,

Chiều sắc-lệnh số 45 ngày 10 tháng 10 năm 1945 đặt trường Đại-học Văn-khoa ở Hà-nội ;

Chiều lời đề-nghị của ông Giám-độc Đại-học-vụ,

NGHỊ-ĐỊNH :

Điều thứ nhất. — Trường Đại-học Văn-khoa ở Hà-nội sẽ có dạy những môn sau này :

1. — Triết-học Đông-phương ;
2. — Triết-học Tây-phương ;
3. — Xã-hội và Nhân-chúng-học ;
4. — Văn-chương Việt-Nam bằng Việt-văn và Hán-văn ;
5. — Văn-chương Trung-hoa từ thượng-cổ đến đời Đường ;
6. — Văn-chương Trung-hoa từ đời Tống đến ngày nay ;
7. — Văn-chương Tây-phương ;
8. — Sử-ký Đông-Tây từ thượng-cổ đến thế-kỷ thứ 13 ;
9. — Sử-ký Đông-Tây từ thế-kỷ thứ 13 đến ngày nay ;
10. — Địa-dư.

3°) Hỏi về một vấn-đề lịch-sử văn-chương tùy thí-sinh chọn và được Đại-học-hiệu nhận ba tháng trước khi thi.

Điều thứ 17. — Ông Giám-độc Đại-học-vụ chiều nghị thi hành.

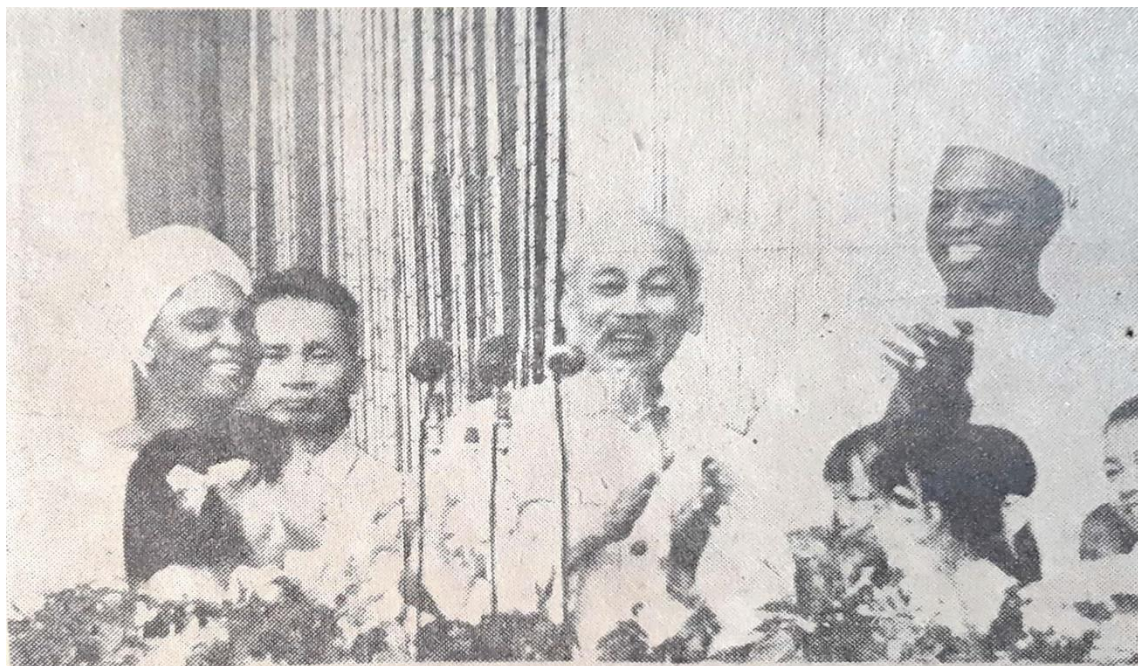
Hà-nội, ngày 3 tháng 11 năm 1945

VŨ-ĐÌNH-HÒE

Nghị định của Bộ Quốc gia Giáo dục ngày 3-11-1945

(Nguồn: Việt Nam Dân quốc Công báo, số 9, ngày 17-11-1945)

Chủ tịch Hồ Chí Minh với Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Mali Môđibô Câyta
(Nguồn: Báo *Nhân dân*, số 3854, ngày 19-10-1964)

Nhân Dân

CƠ QUAN TRUNG ƯƠNG CỦA ĐẢNG LAO ĐỘNG VIỆT-NAM

Trụ sở Bộ biên tập: 71, Hàng Trống, Hà-nội. Dãy số: 4231

Năm thứ mười bốn

Thứ năm 22-10-1964

Số 3857

Hồ Chủ tịch, Tổng thống Mô-đi-bô Cây-ta và Bộ Tổng thống thăm Viện bảo tàng Cách mạng (Ảnh trên) và vui chơi với các cháu thiếu nhi Việt-nam (Ảnh dưới).

Ảnh: Vũ-đình-Hồng và Hoàng-Linh

HỒ CHỦ TỊCH CHIÊU ĐÃI TỔNG THỐNG MÔ-ĐI-BÔ CÂY-TA

Tổng thống đến thăm Viện bảo tàng Cách mạng, trường đại học Sư phạm và vui chơi với các cháu thiếu nhi Việt-nam

Tên hân hân. — Tối 21-10-1964, Hồ Chủ tịch đã thiết đãi một bữa tiệc thân mật tại Nhà nước ta tại Ma-li Ngô-Điền.

Khi xe của Tổng thống Mô-đi-bô Cây-ta và Hồ Chủ tịch tới sân trường, Bộ trưởng Bộ Giáo dục Nguyễn-văn-Huyền, giáo sư Phạm-huy-Thống, hiệu trưởng trường đại học Sư phạm, các cán bộ của nhà trường cùng đồng bào nam nữ sinh viên ào quần chính tề, tay mang cờ, hoa rực rỡ đã ra tận nơi đón tiếp và hướng dẫn Tổng thống, Hồ Chủ tịch và các vị cùng đi vào hội trường.

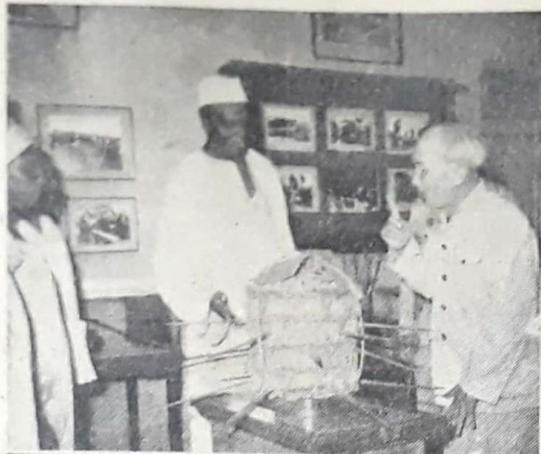
Tên hân hân. — Sáng qua 22-10-1964, Tổng thống Mô-đi-bô Cây-ta, bà Tổng thống và các khách quý Ma-li đã đến thăm trường đại học Sư phạm Hà-Nội. Hồ Chủ tịch cùng đi với Bộ trưởng Bộ Văn hóa và Thông tin Phạm-huy-Thống.

Cùng đi với Tổng thống còn có Bộ trưởng Bộ Văn hóa và Thông tin Phạm-huy-Thống thay mặt 5.000 sinh viên và (Xem tiếp trang 4 cột 5)

ban đón tiếp khách Nhà nước ta tại Ma-li Ngô-Điền.

Khi xe của Tổng thống Mô-đi-bô Cây-ta và Hồ Chủ tịch tới sân trường, Bộ trưởng Bộ Giáo dục Nguyễn-văn-Huyền, giáo sư Phạm-huy-Thống, hiệu trưởng trường đại học Sư phạm, các cán bộ của nhà trường cùng đồng bào nam nữ sinh viên ào quần chính tề, tay mang cờ, hoa rực rỡ đã ra tận nơi đón tiếp và hướng dẫn Tổng thống, Hồ Chủ tịch và các vị cùng đi vào hội trường.

Giáo sư Phạm-huy-Thống thay mặt 5.000 sinh viên và (Xem tiếp trang 4 cột 5)

XÃ LUẬN

BƯỚC PHÁT TRIỂN MỚI CỦA TÌNH ĐOÀN KẾT CHIẾN ĐẤU VIỆT-NAM—MA-LI

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, (Báo Nhân Dân, số 3857, ngày 22-10-1964)